

Mottagandelagen - en ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande (SOU 2024:68).

SKR:s sammanfattande ställningstaganden

Allmänna synpunkter och SKR:s tidigare ställningstaganden om behov i asylmottagandet

- SKR anser att ny utformning av asylmottagandet och dess regelverk måste bidra till bättre ordning och reda och kräver effektivare handlägningsprocesser. Det måste samtidigt främja integration efter uppehållstillstånd eller återvändande efter avslag. Fler asylsökande bör bo på asylboenden och barn och vuxna i asylprocessen måste mötas av ett värdigt, tryggt och tydligt mottagande. Det bör regleras att Migrationsverkets organisering av boenden och insatser ska utformas i samråd och samverkan med andra aktörer och med lyhördhet för lokala förutsättningar och enskildas behov.

En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändande

- SKR understryker behovet av att regeringen utöver ny reglering av mottagandet av asylsökande ser över hela regelverket för statlig ersättning till kommuner och regioner för deras insatser relaterat till asylmottagandet. SKR emotser en nära dialog i den översyn som regeringen aviserat. Den behöver beakta kostnader när mottagandet koncentreras till ett mindre antal orter till följd av regeringens inriktning med boende i större mottagnings- och återvändandecenter.

Vilka som omfattas av lagen

- SKR ser positivt på att målgruppen för den nya mottagandelagen är tydligt beskriven och omfattar hela asylförfarandet. SKR efterlyser dock förtydliganden avseende tillståndssökande och personer som omfattas av lagen på nytt, SKR avstyrker att bevispersoner ska undantas från mottagandelagens tillämpningsområde.

Åtgärder för ett ordnat mottagande av asylsökande

- SKR anser att fokus och resurser på åtgärder som närvarokontroll och områdesbegränsningar inte får ske på bekostnad av förutsättningarna att upprätthålla såväl ett värdigt som ett ordnat system för mottagande av asylsökande och en effektiv handlägningsprocess. För att ordningen att bo på asylboende ska efterlevas måste mottagandet utformas så att asylsökande vill bo där. Det kräver ytterligare åtgärder i utformningen av boenden samt insatser för att möta olika behov av trygghet, meningsfull sysselsättning och så vidare hos både flickor och pojkar, kvinnor och män och särskilt utsatta eller skyddsvärda grupper.

Bistånd enligt lagen och möjligheten att arbeta

- SKR anser att det är angeläget att övergången från asylmottagandet till bosättning, mottagande i kommun och etablering blir tydlig för såväl enskilda som kommuner och andra aktörer. Utformningen av mottagningssystemet måste främja att nyanlända bosätter i en anvisningskommun och inte så kallad självbosättning.
- Kommunerna måste också tillförsäkras rimliga planeringsförutsättningar för mottagande efter anvisning och utformningen av ersättningar till enskilda och kommuner måste tillförsäkra en rimlig försörjning för nyanlända hushåll med vuxna och barn som ofta ska etablera sig på en ny ort, i nya insatser och i en ny skola. SKR lyfter flera synpunkter om vad som behöver beaktas i den fortsatta beredningen av utredningens förslag.
- Utredningens förslag om en övergångsersättning i glappet mellan dagersättning enligt mottagandelagen och etableringsersättning är vällovligt. Den föreslagna nivån på övergångsersättningen är dock så låg att intentionen om att nyanlända inte ska behöva ansöka om ekonomiskt bistånd inte kommer att uppfyllas. Förutom problem för den enskilda att klara sin livsföring kommer förslaget således inte att åtgärda vad det avser lösa. Det kräver ett högre ersättningsbelopp och också för en realistisk period.
- SKR anser att det behövs en noggrannare analys av konsekvenserna att vissa bestämmelser i mottagandelagen inte ska gälla ensamkommande barn. Det behöver också förtydligas vad som gäller för kommuners ansvar för sociala insatser till ensamkommande barn som fyller 18 år, när Migrationsverket endast har ett begränsat ansvar för att anpassa login utifrån individuella behov.
- SKR anser att det är rimligt att dagersättning indexeras i förhållande till försörjningsstödet. SKR uppfattar att det återstår för regeringen att fastställa nivån för att den tillsammans med särskilt bidrag kan

tillgodose grundläggande behov och en dräglig levnadsstandard under asylprocessen.

- SKR avstyrker förslaget om att asylsökande inte ska ges rätt att arbeta de första sex månaderna i asylprocessen. SKR anser att asylsökande som bor på asylboende och deltagit i samhällsintroduktion ska kunna få rätt att arbeta.
- SKR instämmer i utredningens avrådan från att genomföra förslag om att regionerna ska ansvara för att ta ut en särskild vårdavgift för asylsökande som har egna medel.
- SKR ser fördelar med att kommuner proportionerligt bistår staten att anordna asylboenden vid högt mottagande. SKR instämmer i utredningens förslag att ett sådant åtagande ska aktiveras först efter beslut från regeringen och framhåller vikten av en föregående dialog mellan regeringen och kommunsektorn. Utredningens författningsförslag måste ses över så att de korrekt reglerar en ordning med kommunalt boendeuppdrag och att kommuner kompenseras ekonomiskt fullt ut för åtagandet.

Lagens förhållande till socialtjänstlagen

- SKR har under lång tid efterfrågat klarhet vad gäller ansvarsfördelningen mellan stat och kommun för sociala insatser i asylmottagandet, och välkomnar därmed utredningens förslag till klargöranden. Att kommuner ges utökat ansvar för sociala insatser kopplat till boende är en rimlig ordning i förhållande till kommunernas kompetens.
- Ansvar för sociala insatser till målgruppen kräver dock att regelverket ger tillräcklig vägledning för socialtjänstens bedömning av rätten till bistånd. Regelverket för statlig ersättning måste också ge full täckning för kommunernas kostnader för samtliga insatser enligt socialtjänstlagen. SKR lämnar i yttrandet en rad synpunkter som behöver omhändertas i regeringens fortsatta beredning.

Ändringar i andra regelverk

- SKR lyfter i avsnittet behov av ytterligare förtydliganden i andra regelverk.

Informationsöverföring

- SKR framhåller bland annat att det är av vikt att föreslagna åtgärder kommer på plats för att kommuner och regioner på ett enkelt sätt ska kunna avgöra en individs rättsliga status för bedömningen om rätt till insatser.

Övriga överväganden och förslag

- SKR anser att det är önskvärt att bestämmelserna om barns rätt att själv föra sin talan överensstämmer mellan mottagandelagen och socialtjänstlagen.

Konsekvensbeskrivning

- SKR lyfter att konsekvenser av förslagen i mottagandelagen nu måste beaktas i förhållande till regeringens inriktningen att asylboenden ska organiseras i mottagande- och återvändandecenter som innebär ett mer koncentrerat mottagande i ett fåtal kommuner. Påverkan på berörda kommuners och regioners verksamheter är betydande med nuvarande regelverk och mottagandelagen tydliggör kommunens ansvar för ytterligare sociala insatser.
- SKR framhåller att konsekvenser tydligt och kontinuerligt måste belysas och åtgärder utformas utifrån barns och utsatta gruppers perspektiv.
- SKR anser att det är mycket bekymmersamt att statliga ersättningar saknas eller är otillräckliga för ett stort antal insatser som kommuner och regioner ska ha ansvar för.
- SKR motsätter sig att mottandelagen implementeras innan en översyn av det statliga ersättningssystemet har genomförts och förankrats med kommunsektorn.

Allmänna synpunkter och SKR:s tidigare ställningstaganden om behov i asylmottagandet

SKR anser att ny utformning av asylmottagandet och dess regelverk måste bidra till bättre ordning och reda samt och kräver effektivare handlägningsprocesser. Det måste samtidigt främja integration efter uppehållstillstånd eller återvändande efter avslag. Fler asylsökande bör bo på asylboenden och barn och vuxna i asylprocessen måste mötas av ett värdigt, tryggt och tydligt mottagande. Det bör regleras att Migrationsverkets organisering av boenden och insatser ska utformas i samråd och samverkan med andra aktörer och med lyhördhet för lokala förutsättningar och enskildas behov.

I utredningens delbetänkande En ny ordning för asylsökandes boende (SOU 2022:64) föreslogs att alla asylsökande ska tilldelas en plats på ett asylboende och rätten till dagernsättning knyts till att den asylsökande bor där. [SKR ställde sig i yttrandet](#) övergripande positiv till de samlade förslagen i delbetänkandet som syftar till att fler ska bo på asylboende. SKR har länge lyft de långsiktiga negativa konsekvenserna av ordningen med eget boende. En viktig utgångspunkt med de förslag som nu genomförs är enligt SKR att boende på asylboende ska vara normen och att

ebo inte längre är ett uttryckligt alternativ. För att nå dit underströk SKR vikten av att föreslagna åtgärder genomförs samlat, att det finns en ändamålsenlig organisation för mottagandet på plats och en lokalisering och utformning av asylboenden som stödjer den nya ordningen. För Migrationsverket kommer det innebära ett helt nytt förhållningssätt. Statens styrning och uppföljning av mottagningssystemet behöver stödja den utvecklingen.

Utredningen har inte haft uppdrag kring mottagandets praktiska utformning och lokalisering. I delbetänkandet föreslog utredningen att regeringen ska ge Migrationsverket i uppdrag att vidta ytterligare åtgärder för att fler ska bo på asylboende, bland annat med sikte på hur boenden lokaliseras och utformas och hur asylsökande bemöts och informeras. I yttrandet underströk SKR bland annat vikten av ett sådant uppdrag till Migrationsverket och att myndigheten i bred bemärkelse måste samverka med andra aktörer för att få bättre ordning på mottagandet.

Regeringen har givit uppdrag till Migrationsverket att föra dialog med berörda kommuner och regioner inom ramen för uppdraget att förbereda för ett reformerat mottagningssystem. SKR uppfattar att dialogen kan utvecklas. SKR:s ståndpunkt från tidigare yttrande kvarstår om att det bör regleras i Mottagandelagen att Migrationsverket ska samråda med kommuner, regioner, länsstyrelser och andra aktörer inför etablering av asylboenden och samverka när de är i drift. Det kommer att bidra dels till ett värdigt och ordnat mottagande av asylsökande och dels till att kommuner, regioner och andra aktörer har förutsättningar för sina uppdrag, både för insatser till asylsökande och till andra invånare. Bland andra aktörer ingår det civila samhället som vi av erfarenhet vet kan spela en mycket viktig roll för både barn och vuxna under asylprocessen med stöd, aktiviteter och närvaro.

SKR konstaterar vidare att det är många pågående förändringar på det migrationspolitiska området samt på de social- och integrationspolitiska områdena som behandlar insatser till asylsökande och nyanlända. Det är därför svårt att överblicka de samlade reformernas påverkan på kommuner, regioner och enskilda. Det är av yttersta vikt att regeringen i den fortsatta beredningen av förslagen gör en samlad konsekvens- och behovsanalys.

En ny lag för ordnat asylmottagande och effektivt återvändanden (kap 3)

SKR har under lång tid lyft att den nuvarande lagen om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) och dess tillämpning skapar oordning i mottagandet, till exempel genom otydlig ansvarsfördelning mellan stat och

kommun, att enskilda faller mellan stolarna och att mottagningssystemet bidragit till segregationen och skuggsamhället.

I utredningens första direktiv (dir. 2021:71) konstateras att gränsdragningsfrågor även har betydelse för regleringen av statlig ersättning. Regeringen anför i direktivet att staten har det övergripande ekonomiska ansvaret för kostnader relaterade till mottagandet av asylsökande och att ändringar i ersättningsregelverket till följd av utredningen förslag måste uppmärksammas. Regeringen anger därutöver att eftersom det även i övrigt finns ett behov av att se över de författningar som reglerar statlig ersättning för asylsökande m.fl. har regeringen för avsikt att ge en s.k. bokstavsutredare i uppdrag att genomföra en sådan översyn.

SKR understryker behovet av att regeringen utöver ny reglering av mottagandet av asylsökande ser över hela regelverket för statlig ersättning till kommuner och regioner för deras insatser relaterat till asylmottagandet. SKR emotser en nära dialog i den översyn som regeringen aviserat. Den behöver beakta kostnader när mottagandet koncentreras till ett mindre antal orter till följd av regeringens inriktning med boende i större mottagnings- och återvändandecenter.

SKR återkommer till behovet av ytterligare ändringar i regelverket för statliga ersättningar i flera kommande avsnitt.

Vilka som omfattas av lagen (kap 4)

SKR ser positivt på att målgruppen för den nya mottagandelagen är tydligt beskriven och omfattar hela asylförfarandet. SKR efterlyser dock förtydliganden avseende tillståndssökande och personer som omfattas av lagen på nytt.

Mottagandelagen föreslås omfatta alla från asylansökan till folkbokföring efter uppehållstillstånd eller avresa efter avslag. Fler föreslås också kunna omfattas av mottagandelagen på nytt, jämfört med LMA. Med en både förtydligad och utvidgad personkrets för mottagandelagen åtgärdas flera av de luckor och glapp som finns i LMA, och därmed även en tydligare gränsdragnings till andra regelverk.

4.2.3 Tillståndssökande

SKR anser att den fortsatta beredningen av förslaget om att gruppen tillståndssökande ska uteslutas från mottagandelagen behöver kompletteras med en analys om hur den aktuella gruppens eventuella behov av bistånd ska tillgodoses.

SKR delar utredningens bedömning att det är oklart vilka grupper som ska anses omfattas av nuvarande 1 § första stycket 3 LMA, så kallade

tillståndssökande. Som anförs i utredningen har kammarrätterna bedömt att det finns vissa individer som ansöker om uppehållstillstånd på andra grunder än asyl som ska omfattas av LMA. Exempel på situationer som kommuner möter är en förälder som söker uppehållstillstånd på grund av anknytning till ett litet barn med uppehållstillstånd eller ett nyfött barn till asylsökande där föräldrarna åberopar anknytning som grund för barnets uppehållstillstånd. Eftersom det utlänningsrättsliga regelverket är komplext, är det svårt att förutse vilka andra situationer som kan uppstå i framtiden där en person som sökt uppehållstillstånd har rätt att befinna sig i Sverige under tiden som ansökan prövas.

Av rättspraxis (RÅ 1995 ref. 70) följer att en person som vistas i Sverige tillfälligt utan att ha sitt egentliga bo och hemvist här, inte har rätt till ekonomiskt bistånd enligt SoL annat än för att undgå akut nöd. Om gruppen tillståndssökande utesluts från mottagandelagen kan det uppstå situationer då en person har ett rimligt skäl för att ansöka om uppehållstillstånd från Sverige, men i princip saknar rätt till bistånd, varken enligt socialtjänstlagen eller mottagandelagen.

4.3.3. Personerna ska omfattas av mottagandelagen på nytt om de meddelas beslut om utvisning eller kommer tillbaka till landet.

SKR noterar att den som har ett uppehållstillstånd och söker förlängt tillstånd *efter* att det första uppehållstillståndet gått ut, inte omfattas av mottagandelagen förrän denne eventuellt får ett utvisningsbeslut som kan verkställas. Om Migrationsverkets beslut om utvisning överklagas kan det dock ta lång tid innan beslutet får laga kraft. En sådan person har inte heller rätt till socialförsäkringsförmåner och studiestöd, eftersom rätten till sådana förmåner förutsätter att ansökan lämnats in *innan* det första tillståndet går ut. Hur dessa individers behov av eventuellt ekonomiskt och annat stöd ska tillgodoses under tiden för Migrationsverkets och domstolarnas prövning framgår inte av betänkandet. Det kan enligt SKR vara en ändamålsenlig lösning att de som lämnar in ansökan för sent omfattas av mottagandelagen åtminstone om skydd åberopas. Ett annat alternativ är att de omfattas av lagen när Migrationsverket meddelar ett utvisningsbeslut, även om detta inte kan verkställas. Om förslaget i dess nuvarande form ska kvarstå behöver det i det fortsatta lagstiftningsärendet tydliggöras vilket ansvar socialnämnden har för den aktuella gruppen. En lämplig lösning kan vara att samma sak ska gälla för bistånd enligt SoL som för förmåner enligt socialförsäkringsbalken.

Det behöver klargöras om de som åter omfattas av lagen med stöd av 1 kap. 4 § mottagandelagen i rättslig mening även omfattas av lagen enligt 1 kap. 2 §. Som anförs nedan finns det bestämmelser om exempelvis ersättning som endast avser de som avses i 1 kap. 2 § mottagandelagen. Det framstår

som oklart om personer som omfattas av lagen på nytt med stöd av 1 kap. 4 § inbegrips i dessa bestämmelser.

4.4.4 Undantag från lagens tillämpningsområde

SKR avstyrker att bevispersoner ska undantas från mottagandelagens tillämpningsområde.

Denna grupp beviljas ett kort, tillfälligt uppehållstillstånd som inte är folkbokföringsgrundande. Eftersom andra personer som beviljas korta uppehållstillstånd fortsätter att omfattas av mottagandelagen har SKR svårt att förstå motiven till att bevispersoner ska undantas. En ordning där asylsökande som får uppehållstillstånd som bevisperson i sex månader kvarstår i mottagandelagen främjar kontinuitet för såväl individen som ansvariga myndigheter. Individens särskilda rättigheter bör kunna tillgodoses genom bistånd från Migrationsverket och från socialtjänsten, om Migrationsverkets stöd är otillräckligt.

Åtgärder för ett ordnat mottagande av asylsökande (kap 5)

SKR anser att fokus och resurser på åtgärder som närvarokontroll och områdesbegränsningar inte får ske på bekostnad av förutsättningarna att upprätthålla såväl ett värdigt som ett ordnat system för mottagande av asylsökande och en effektiv handlägningsprocess. För att ordningen att bo på asylboende ska efterlevas måste mottagandet utformas så att asylsökande vill bo där. Det kräver ytterligare åtgärder i utformningen av boenden samt insatser för att möta olika behov av trygghet, meningsfull sysselsättning och så vidare hos både flickor och pojkar, kvinnor och män och särskilt utsatta eller skyddsvärda grupper.

Ett mottagandesystem med bättre ordning och reda, som är tydligt och förutsägbart för såväl enskilda som för olika aktörer i samhället, förutsätter enligt SKR att staten levererar när det gäller effektiva handlägningsprocesser, rättssäkerhet, professionalitet och lyhörddhet.

Som SKR tar upp i avsnittet Allmänna synpunkter och tidigare ställningstaganden inledningsvis i yttrandet har SKR länge lyft de långsiktiga negativa konsekvenserna av ebo och har ställt sig övergripande positiv till de samlade förslagen i utredningens delbetänkandet som syftar till att fler ska bo på asylboende.

För att upprätthålla en ordning där asylsökande ska bo på asylboenden vill SKR påtala vikten av att boenden och insatser utformas så att de säkerställer såväl följsamhet som behov av trygghet och meningsfull sysselsättning hos både flickor och pojkar, kvinnor och män och särskilt utsatta eller skyddsvärda grupper. Åtgärder som motverkar det, eller en utdragen asylprocess, riskerar att inte bara skapa problem och oro på boendena, utan också i skolverksamheten, i socialtjänstens verksamhet

samt i närområdet. Det riskerar också att fler väljer att inte bo på ett asylboende.

SKR noterar i propositionen om en ny ordning för asylsökandes boende att regeringen hörsammat SKR:s synpunkt om att Migrationsverkets ansvar för organiserad sysselsättning ska kvarstå. Även utformningen och samverkan med andra aktörer om sådana aktiviteter är väsentligt för hur asylboenden ska fungera och bidra till en meningsfull och trygg vistelse för de boende.

5.2.4 och 5.3.3 Möjlighet att begära tillstånd för frånvaro och för att vistas utanför området

Migrationsverket föreslås få möjlighet att bevilja tillstånd för frånvaro vid närvarokontroll- och anmälningstillfällen och för att vistas utanför området. Om det införs anser SKR att det inte får råda någon oklarhet om att det är till exempel hälso- och sjukvården som bedömer om det finns ett sjukvårdsbehov eller att det är skolan som bedömer hur barnet ska delta skolarbetet och skolans aktiviteter i övrigt. I sådana situationer ska ett tillstånd alltid beviljas. Det kan vidare inte heller förväntas att vården eller skolan och socialtjänsten ska utfärda särskilda intyg för frånvaro utan det måste räcka med en kallelse, schema eller dylikt.

Bistånd enligt lagen och möjligheten att arbeta (kap 8)

8.2.2. När asylansökan prövas

SKR har inga invändningar mot förslagen hur mottagandelagen ger rätt till logi, dagarsättning, och särskilt bidrag när asylansökan prövas.

8.2.3 När uppehållstillstånd beviljas

- Inklusive avsnitten 8.1.3 Övergångsersättning och 8.5.2. Boende för personer som omfattas av mottagandelagen efter anvisning enligt bosättningslagen.

SKR anser att det är angeläget att övergången från asylmottagandet till bosättning, mottagande i kommun och etablering blir tydlig för såväl enskilda som kommuner och andra aktörer. Utformningen av mottagningssystemet måste främja att nyanlända bosätter i en anvisningskommun och inte så kallad självbosättning. Kommunerna måste också tillförsäkras rimliga planeringsförutsättningar för mottagande efter anvisning och utformningen av ersättningar till enskilda och kommuner måste tillförsäkra en rimlig försörjning för nyanlända hushåll med vuxna och barn som ofta ska etablera sig på en ny ort, i nya insatser och i en ny skola. SKR lyfter flera synpunkter om vad som behöver beaktas i den fortsatta beredningen av utredningens förslag.

Förslag om boendeansvar innan folkbokföring

SKR instämmer i utgångspunkten att mottagandet i kommunen inte ska dröja mer än nödvändigt. SKR anser dock att åtgärder för snabb handläggning av folkbokföring bör säkerställas framför en ordning där kommuner initialt ska ordna boende som bistånd enligt mottagandelagen. Det riskerar att skapa oordning och onödiga tillfälliga administrativa och resurskrävande insatser. Det behövs till exempel ett tillfälligt avtal om hur bostaden inledningsvis ska upplåtas och att boendet utrustas i förhållande till att personer endast har rätt till dagersättning.

Vidare bör erfarenheter tas tillvara av hur övergången från kommunernas boendeuppdraget enligt LMA till mottagande enligt bosättningslagen fungerat avseende personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Det finns bland annat utmaningar kopplat till att boendet först är kostnadsfritt och efter folkbokföring upplåts med hyresavtal och en hyra.

Utredningen föreslår att kommunerna ska kunna ansöka om ersättning för personer som anvisats enligt bosättningslagen men fortsatt omfattas av mottagandelagen. Ersättningen ska omfatta kommunernas kostnader för boendet och ska ersätta kommunens faktiska kostnad. Ett scenario med lång handläggningstid i folkbokföringen och många anvisningar kommer att leda till höga administrativa kostnader för såväl kommuner som staten. Ett system motsvarande det som föreslås för kommunala asylboenden vid extraordinära situationer är att föredra. Staten måste ha tydliga ekonomiska incitament för att tillse att situationerna blir så fåtaliga som möjligt.

Förslag om övergångsersättning i glappet

Utredningens förslag om en övergångsersättning i glappet mellan dagersättning enligt mottagandelagen och etableringsersättning är vällovligt. Den föreslagna nivån på övergångsersättningen är dock så låg att intentionen om att nyanlända inte ska behöva ansöka om ekonomiskt bistånd inte kommer att uppfyllas. Förutom problem för den enskilda att klara sin livsföring kommer förslaget således inte att åtgärda vad det avser lösa. Det kräver ett högre ersättningsbelopp till den enskilde och också för en realistisk period.

Ett uttalat syfte med etableringsreformen var att nyanlända inte ska starta sitt liv som bosatt i Sverige med att etablera kontakt med socialtjänsten och det är något som SKR anser fortsatt måste eftersträvas. SKR har under många år följt upp utbetalningarna av ekonomiskt bistånd som betalas ut till målgruppen och kan konstatera att såväl andelen personer som beviljas ekonomiskt bistånd i det som kan antas vara glappet mellan ersättningarna samt utbetalda belopp, har ökat kontinuerligt över åren. Kommunernas kostnader, såväl för utbetalt bistånd som administration, är betydande.

Ett rimligt krav är att övergångsersättningen ska leda till att lejonparten av alla ansökningar av ekonomiskt bistånd i glappet ska försvinna. SKR anser att utredningens förslag om en övergångsersättning som motsvarar den initiala etableringsersättningen som är 231 kr/dag och utan rätt till etableringstillägg för barn och bostadsersättning, är för låg. Att nyanlända föräldrar med barn ska vara självförsörjande under etableringen bygger dessutom på att rätten till exempelvis barnbidrag och bostadsbidrag från socialförsäkringssystemet. Utredningen skriver också att övergångsersättningen ska ta höjd för den nyanländes boendekostnad, då detta är en kostnad som personen ska stå för själv när han eller hon skrivs ut från mottagningssystemet, vilket med den föreslagna nivån är helt orealistiskt. I den fortsatta beredningen av utredningens förslag måste en väsentligt högre övergångsersättning beräknas. Den kan dock övervägas om den ska differentieras mellan nyanlända som flyttar till en anvisad kommun och nyanlända som bosätter sig på egen hand för att öka incitamenten för bosättning enligt anvisningssystemet.

SKR vill därtill uppmärksamma att perioden som den nyanlände föreslås få ersättningen, upp till 44 dagar, förutsätter sömlösa övergångar från folkbokföring till inskrivning i etableringsprogrammet och socialförsäkringen. Det speglar inte dagens faktiska situation och framstår som orealistiskt.

Utredningen föreslår att schablonersättningarna till kommunerna för initialt ekonomiskt bistånd ska tas bort och därmed finansiera förslaget om en övergångsersättning. Utöver att det orealistiska beräkningsscenariot inte kommer att leda till att kommunernas kostnader för initialt ekonomiskt bistånd i huvudsak försvinner, har också utredningen förbisett att schablonersättningen numera också avser att täcka andra kommunala kostnader, som tomhyror och vissa kostnader för mottagandet av s.k. kvotflyktingar. Förslaget om att ta bort schablonersättningen för ”initiala kostnader för mottagna” är därför orimligt. En justering av ersättningsnivån kan dock vara rimlig givet att kommunernas kostnader för initialt ekonomiskt bistånd tydligt minskar som en konsekvens av förslagen.

8.2.6 Särskilda bestämmelser för ensamkommande barn

SKR anser att det behövs en noggrannare analys av konsekvenserna att vissa bestämmelser i mottagandelagen inte ska gälla ensamkommande barn. Det behöver också förtydligas vad som gäller för kommuners ansvar för sociala insatser till ensamkommande barn som fyller 18 år, när Migrationsverket endast har ett begränsat ansvar för att anpassa login utifrån individuella behov.

Det behövs enligt SKR noggrannare analyseras vilka konsekvenser som följer av 7 kap. 2 § mottagandelagen om särskilda bestämmelser för ensamkommande barn. Enligt bestämmelsen gäller inte 3-6 kap. i lagen för ensamkommande barn, vilket får följderna att bl.a. 3 kap. 2 §, som tydliggör att Migrationsverket ansvarar för bistånd, inte gäller. En sådan ordning skulle kunna medföra oklarheter avseende vilken myndighet som ska betala ut dagersättning och särskilt bidrag till ensamkommande barn. Det kan ifrågasättas om bestämmelsen i 2 kap. att Migrationsverket har huvudansvaret för mottagandet är tillräckligt.

Bestämmelsen om tillfälligt bistånd i väntan på att Migrationsverket tar över ansvaret enligt 3 kap. 6 § och 6 kap. 5 § kommer inte heller gälla för ensamkommande barn, vilket kan få oönskade konsekvenser.

Vidare innehåller 7 kap. en reglering om att kommunen är ansvarig för att efter anvisning ordna boende för ensamkommande barn. Det finns även andra regler som tydliggör kommunens ansvar för boende för de som omfattas av mottagandelagen. Under dessa omständigheter kan det uppstå oklarheter kring logiansvaret för ensamkommande barn före anvisning. Med dagens regelverk ordnar den s.k. ankomstkommunen boende även före anvisning med stöd av SoL. Om anvisningen skulle dra ut på tiden är dock lagstödet för att ordna boende för ensamkommande barn som omfattas av mottagandelagen otillräckligt.

SKR har svårt att förstå innebörden av 8 kap. 3 § andra stycket mottagandelagen och ifrågasätter om detta stycke ska tillämpas i förhållande till boenden för ensamkommande barn. För sistnämnda boenden gäller socialtjänstlagens regler. SKR anser inte att det ska finnas någon skyldighet att betala för kost och logi enligt 8 kap. 6 §. SKR har vidare svårt att förstå skälen till att 3 kap. 3 §, 4 kap. 2 § och 6 kap. 2 mottagandelagen ska tillämpas för nyssnämnda boenden. Eftersom kommunens befogenheter att ordna boende utvidgas och förtydligas i mottagandelagen kan det finnas skäl att i lagen även klargöra att socialtjänstlagens regler gäller för de boenden som ordnas efter anvisning för ensamkommande barn.

När det gäller 9 kap. 1-2 §§ anser SKR att behöver klargöras hur dessa bestämmelser ska tillämpas i förhållande till placerade barn. För placerade barn har kommunen ett kostnadsansvar och betalar bl.a. omkostnadsersättning till familjehemmet. I enlighet med Migrationsverkets huvudansvar för mottagandet av asylsökande är det en rimlig utgångspunkt att även placerade barn får ekonomiskt stöd av Migrationsverket, som kommunen därefter avräknar från omkostnadsersättningen.

Ensamkommande barn som är placerade i familjehem eller HVB har inte sällan vårdbehov eller behov av stöd även efter 18-årsdagen. Med

nuvarande regelverk har dessa ungdomar hänvisats till Migrationsverkets boenden. Eftersom avsikten är att socialtjänsten ska ha ett ansvar för biståndsinsatser enligt SoL till asylsökande behöver det klargöras hur SoL ska tillämpas för dessa ungdomar. Om socialtjänsten ska ha ansvar behövs det en bestämmelse om ersättning för placering utöver vad som följer av dagens bestämmelser i 10 § förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl., dvs. även när vården inte ges med stöd av lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) eller med stöd av SoL för ett vårdbehov på grund av sådana förhållanden som avses i 3 § LVU.

8.3.3 Överväganden om ekonomiskt bidrag enligt mottagandelagen

SKR anser att det är rimligt att dagersättning indexeras i förhållande till försörjningsstödet. SKR uppfattar att det återstår för regeringen att fastställa nivån för att den tillsammans med särskilt bidrag kan tillgodose grundläggande behov och en dräglig levnadsstandard under asylprocessen.

Utredningen föreslår att regeringen ska fastställa nivån på dagersättningen som en procentsats av försörjningsstödet. I utredningens författningsförslag till ny mottagandeförordning anges procentsatser som motsvarar aktuell nivå på dagersättningen. Den nivån är inte närmare motiverad i betänkandet och det framstår därför som den snarast ska uppfattas som ett exempel i utformningen av den nya regleringen. Den statliga utredningen Drivkrafter och möjligheter i försörjningsstödet (S 2022:16) har i sitt direktiv bland annat uppdrag att lämna förslag på en riksnorm som motsvarar dagens konsumtionsmönster där kostnadsposterna ska motsvara en skälig levnadsnivå samt göra beräkningar för varje kostnadspost som föreslås ingå i riksnormen. Det kommande slutbetänkandet kan tjäna som vägledning i regeringens fortsatta beredningen av hur nivån på dagersättningen ska förhålla sig till försörjningsstödet. Att dagersättningen tillgodoser grundläggande behov och en dräglig levnadsstandard är sannolikt också ett medel för att fler ska bo i asylboende som utgör ett krav för rätten till ersättning.

8.3.5. Överväganden om undantag från kravet på arbetstillstånd

SKR avstyrker förslaget om att asylsökande inte ska ges rätt att arbeta de första sex månaderna i asylprocessen. SKR anser att asylsökande som bor på asylboende och deltagit i samhällsintroduktion ska kunna få rätt att arbeta.

Den ytterligare begränsning som föreslås i slutbetänkandet, att AT-UND kan ges först efter sex månader, är olycklig och korresponderar inte med samhällets fokus i övrigt på arbetslinjen och självförsörjning. Möjligheten att arbeta kan också bidra till att fler bor på asylboende och motverka

arbete på den svarta arbetsmarknaden. Om asylsökandes arbetskraft kan tas tillvara kan det dessutom bidra positivt till kompetensförsörjningen på de orter där asylboenden finns och påskynda etableringen i samhället och på arbetsmarknaden efter uppehållstillstånd.

8.4.4 Överväganden avseende skyldighet att bekosta hälso- och sjukvård

SKR instämmer i utredningens avrådan från att genomföra förslag om att regionerna ska ansvara för att ta en särskild vårdavgift för asylsökande som har egna medel.

Utredningen lämnar förslag om att asylsökande som har egna medel åläggs att täcka de vårdavgifter som betalas av bosatta i Sverige. Utredningen avråder dock från att genomföra förslaget eftersom hanteringen skulle bli betungande och administrativt svår. SKR instämmer och menar att det skulle innebära en stor administrativ belastning för regionerna att bedöma och hantera olika vårdavgifter för olika asylsökande. Om staten vill införa en sådan ordning bör staten själv administrera detta.

8.5.1 Boende för asylsökande i extraordinära situationer

SKR ser fördelar med att kommuner proportionerligt bistår staten att anordna asylboenden vid högt mottagande. SKR instämmer i utredningens förslag att ett sådant åtagande ska aktiveras först efter beslut från regeringen och framhåller vikten av en föregående dialog mellan regeringen och kommunsektorn. Utredningens författningsförslag måste ses över så att de korrekt reglerar en ordning med kommunalt boendeuppdrag och att kommuner kompenseras ekonomiskt fullt ut för åtagandet.

Erfarenheten från flyktingsituationen i mitten på 10-talet och flyktingmottagandet från Ukraina visar att ett tillfälligt kommunalt boendeuppdrag bidrar till ett jämnare fördelning av mottagandet och avlastar enskilda kommuner som annars riskerar att ta ett oproportionerligt stort ansvar på grund av vart Migrationsverket etablerar tillfälliga asylboenden.

I de fall kommuner anordnar boendeplatser för asylsökande vid extraordinära situationer föreslår utredningen en fast ersättning per iordningsställd plats samt en rörlig ersättning per dygn. Förslaget innebär ett nytt åtagande för kommunerna och måste därmed regleras mot sin fulla kostnad. SKR delar utredningens bedömning att ersättningen bör utgå som schablonersättningar, och i form av en fast och en rörlig del.

SKR gjorde under hösten 2022 en uppföljning av kommunernas kostnader för boendeuppdraget gällande personer med tillfälligt skydd enligt massflyktsdirektivet. Slutsatsen blev att det inte fanns någon anledning att

ha olika ersättningsnivåer för minderåriga och vuxna samt att dygnsersättningen var för låg. Enligt SKR bör dygnsersättningen, som utgör den rörliga delen, vara 450 kronor. De två initiala fasta ersättningarna, 10 000 per plats samt 15 000 per anvisad person bör tillämpas på samma sätt för asylsökande som för personer med tillfälligt skydd. därtill även tillämpas för asylsökande.

SKR uppfattar att utredningen har sammanblandat boende som kommuner anordnar tillfälligt fram till att Migrationsverket tar över ansvaret för att biståndet lämnas (3 kap. 6 § samt 6 kap 5 § mottagandelagen), ibland kallat *evakueringsboende*, med boende som kommuner ska ordna efter anvisning från Migrationsverket (3 kap. 3 § och 6 kap. 2 §), nedan kallat *anvisat boende*. Justeringar behöver göras i förslag till

- ändringar i förordningen (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. (asylersättningsförordningen): Ersättning enligt nuvarande 18 a § avser evakueringsboende för personer med tillfälligt skydd. Om ersättningsbestämmelsen ska kompletteras bör det avse evakueringsboende för asylsökande med stöd av 3 kap 6 § mottagandelagen och inte som i förslaget, för anvisat boende enligt 3 kap. 3 § mottagandelagen. Ersättning för anvisat boende till asylsökande med stöd av 3 kap 3 § mottagandelagen bör istället regleras i anslutning till 14 a och b §§ asylersättningsförordningen som reglerar anvisat boende för personer med tillfälligt skydd.
- ändringar i förordningen (2022:1008) om anvisning av en kommun som ska ordna boende för vissa utlänningar så att den avser även anvisning av en kommun som ska ordna anvisat boende till asylsökande.

När kommunerna ska ha ansvar för att ordna anvisat boende anser SKR att kommunen även ska inbegripas i bestämmelsen i 8 kap. 7 § mottagandelagen, som rör begäran om handräckning. Kommunen bör ha samma verktyg som Migrationsverket om det behövs för att en utlänning ska lämna sin plats vid det kommunala boendet.

Lagens förhållande till socialtjänstlagen (kap 9)

SKR har under lång tid efterfrågat klarhet vad gäller ansvarsfördelningen mellan stat och kommun för sociala insatser i asylmottagandet, och välkomnar därmed utredningens förslag till klargöranden. Att kommuner ges utökad ansvar för sociala insatser kopplat till boende är en rimlig ordning i förhållande till kommunernas kompetens.

Ansvar för sociala insatser till målgruppen kräver dock att regelverket ger tillräcklig vägledning för socialtjänstens bedömning av rätten till bistånd. Regelverket för statlig ersättning måste också ge full täckning för kommunernas kostnader för samtliga insatser enligt socialtjänstlagen. SKR

lämnar i yttrandet en rad synpunkter som behöver omhändertas i regeringens fortsatta beredning.

9.2.3 Ekonomiskt bistånd enligt socialtjänstlagen ska inte utgå när personen omfattas av mottagandelagen

SKR tolkar texterna i betänkandet som att kommunen inte ska ge ekonomiskt bistånd vare sig enligt 4 kap. 1 § eller 2 § SoL till den som omfattas av mottagandelagen. Om avsikten är att kommunens yttersta ansvar inte ska gälla för den aktuella målgruppen kan det behövas en vidare analys av frågan om Migrationsverkets ansvar och beredskap i nödsituationer. Att det helt saknas en aktör som kan bistå i nödsituationer kan få allvarliga konsekvenser i enskilda fall. Med nuvarande lagstiftning har kommunen det yttersta ansvaret för alla som vistas inom kommunen och om en viss grupp inte ska omfattas av detta ansvar behöver lagtexten i 2 kap. 1 § SoL kompletteras. Lagtexten i 2 kap. 9 § mottagandelagen behöver också förtydligas vad gäller att bistånd enligt 4 kap. 2 § SoL inte ska beviljas. Vad som anges i författningskommentaren är enligt SKR inte tillräckligt.

9.2.5. Den kompetens som finns i kommunerna bör tas tillvara

Ett uttalat ansvar och ersättning för fler sociala insatser

Förslaget i 2 kap. 9 § mottagandelagen samt uttalandena i betänkandet innebär att det är tydligt att Migrationsverket inte har ansvar för sociala insatser. SKR anser dock att avsaknaden av annan reglering medför otydlighet för socialnämnden vid biståndsbedömningen. Omfattningen av och nivån på biståndsinsatserna som socialnämnden eventuellt ska bevilja är oklar.

En tredjelandsmedborgare som vistas i landet tillfälligt och saknar uppehållstillstånd/uppehållsrätt har som regel endast rätt till bistånd för att undgå en akut nödsituation, se RÅ 1995 ref. 70 och HFD 2018 ref. 30. Frågan om asylsökande utgör en sådan målgrupp som ska undantas från denna huvudregel och ha rätt till bistånd för att uppnå skälig levnadsnivå har inte prövats av Högsta förvaltningsdomstolen. Det går vidare att argumentera för att biståndet skiljer sig åt beroende på om personen väntar på beslut i asylärendet eller har ett lagakraftvunnet utvisningsbeslut. Utredningen anför att socialtjänstens insatser ofta kräver långsiktighet och att den osäkra längden på vistelsen i landet i praktiken därför sätter vissa faktiska gränser och att det inte är möjligt för socialtjänsten att planera långsiktigt på samma sätt som beträffande en person som är bosatt i Sverige. Detta måste uppfattas som ett mycket vagt förarbetsuttalande.

Med hänsyn till det nu anförda anser SKR att det krävs tillägg i mottagandelagen eller SoL som tydliggör att asylsökande och andra

personer som omfattas av mottagandelagen har rätt till bistånd enligt SoL för att uppnå skälig levnadsnivå, om detta är avsikten i betänkandet. Det är inte tillräckligt med förarbetsuttalanden och bestämmelser om statlig ersättning. Att invänta praxis i frågorna kan ta många år och kommer innebära att landets kommuner tolkar lagstiftningen på olika sätt, med följderna att asylsökande kan få olika biståndsinsatser. Därutöver riskeras omfattande prövningar av ärenden i domstol som följd.

SKR anser vidare att det behöver tydliggöras vilken kommun som har biståndsansvaret genom kompletterande lagstiftning, exempelvis det som föreslås i betänkandet att en möjlig framtida lösning är att den kommun där den asylsökande tilldelats plats på asylboende ska anses som personens vistelsekommun i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen. SKR vill dock betona att det även behöver förtydligas hur bestämmelsen i mottagandelagen förhåller sig till 2 a kap. SoL. Att endast tillämpa nuvarande bestämmelser i SoL om vistelsekommunens ansvar riskerar att medföra oklarheter gällande ansvarig kommun om individen vistas i annan kommun på eget initiativ, har fått en biståndsinsats i form av tillfälligt boende i annan kommun eller boendeinsatsen i en annan kommun upphör.

SKR vill även betona behovet av vägledning gällande hur insatser som kommunen får ge utan behovsprövning med stöd av den nya socialtjänstlagen som ska börja att gälla i juli 2025, ska tillämpas för målgruppen som omfattas av mottagandelagen.

Kommunerna bör ansvara för stöd och hjälp i asylboendet, särskilda boendeformer och skyddat boende

Socialnämndens ansvar för sociala insatser till asylsökande kopplat till boendet regleras inte särskilt men följer av förslaget om mottagandelagens förhållande till socialtjänstlagen som enbart utesluter ekonomiskt bistånd enligt SoL för asylsökande. Det framstår dock sammantaget som att behovet att förtydliga ansvarsfördelningen för sociala insatser kopplat till boendet är ett av huvudsyftena bakom förslaget.

När det gäller gränsdragning mellan Migrationsverkets och kommunens ansvar vill SKR understryka vikten av att det tydliggörs vad som ingår i Migrationsverkets ansvar vad gäller fysiska anpassningar i asylboendet för personer med funktionsnedsättning. Det bör i den fortsatta beredningen av utredningens förslag analyseras och övervägas om det bör regleras särskilt för att utesluta tillkommande gränsdragningsproblematik och behov av till exempel hemtjänstinsatser enbart på grund av att den fysiska boendemiljön inte är tillräckligt anpassad.

I betänkandets avsnitt 15.4.6. framgår att utredningens förslag även innebär att kommunernas socialnämnder ska bistå med hemsjukvård. SKR vill här uppmärksamma att hälso- och sjukvårdsinsatser till personer som omfattas

av mottagandelagen, inklusive hemsjukvårdsinsatser, alltid är ett ansvar för regionen. Av lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. framgår att det är regionerna som ansvarar för att tillhandha hälso- och sjukvård åt utlänningar som omfattas av lagen. Av förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande framgår att regionerna får en schablonersättning som ska täcka behovet av hälso- och sjukvård. Regionens hälso- och sjukvårdsansvar för asylsökande med flera gäller även om regionen har, med stöd av 14 kap. 1 § hälso- och sjukvårdslagen, överlåtit skyldigheten att erbjuda hemsjukvård till en kommun.

SKR vill i sammanhanget även betona vikten av att Migrationsverket åläggs att säkerställa att lokalerna är anpassade på ett sätt som möjliggör för regioner att bedriva hemsjukvård där och för kommuner att erbjuda hemtjänst m.m. där.

9.2.6 Ersättning till kommuner för fler insatser enligt socialtjänstlagen

SKR vill först och främst understryka att staten har det ekonomiska ansvaret för asylmottagandet, inklusive de kostnader som uppstår för kommuners och regioners insatser till målgruppen. Det är en grundläggande princip som är helt nödvändig för att inte enskilda kommuner och regioner och dess skattebetalare i praktiken ska bära kostnadsansvar för det praktiska genomförandet av den nationella migrationspolitiken.

Utredningens förslag och uttalanden om mottagandelagens förhållande till socialtjänstlagen förtydligar kommunernas ansvar för sociala insatser kopplat till boendet och specifikt hemtjänst, särskilda boendeformer och skyddat boende. Utredningen föreslår också att kommunerna ska ersättas för dessa insatser. Samtidigt kan den nya regleringen anses förtydliga att asylsökande kan ha rätt till samtliga andra insatser enligt socialtjänstlagen som inte utgör ekonomiskt bistånd. Som utredningen konstaterar saknas dock rätt till ersättning för den breda palett av insatser som i övrigt kan beviljas av socialnämnderna enligt 4 kap. 1 § SoL.

Att SKR anser att förslaget om mottagandelagens gränsdragning mot socialtjänstlagen är rimligt, bygger på att det säkerställs i den fortsatta beredningen att samtliga insatser som kommunerna beviljar enligt socialtjänstlagen, och som inte omhändertas i andra delar av ersättningsförordningen, ersätts till faktisk kostnad. Vi tar upp behov av genomlysning och kompletterande förändringar av ersättningsregelverket i ytterligare avsnitt.

Ersättning för faktiska kostnader

SKR delar utredningens uppfattning om att schablonersättningar principiellt är att föredra för kommunernas kostnader för insatser till asylsökande. Vad gäller hemtjänst, särskilda boendeformer och skyddat boende råder dock stor osäkerhet kring vilka och hur omfattande insatser som kommer att bli aktuella för målgruppen. Ersättning för faktiska kostnader är därför att föredra, åtminstone initialt. Det bör dock inte uteslutas, och motverkas, att kommuner i sina kostnadsberäkningar utgår från till exempel kommunens genomsnittliga kostnad per hemtjänststimme. Mer schabloniserade ersättningar skulle eventuellt kunna utformas framåt efter en utvärdering av inkomna ansökningar. Migrationsverket bör därför registrera inkomna ansökningarna på så sätt att en uppföljning möjliggörs.

SKR understryker att rätten till ersättning ska inkludera kommunernas handläggningskostnader, övriga administrativa kostnader samt kostnader för tolk, vilket måste framgå av förordningen. Att enstaka kammarrätter bedömt att administrativa kostnader och personalkostnader inte ingår i den statliga ersättningen enligt dagens regelverk är inte skäl att undanta dessa kostnader från regleringen av tillkommande ersättningar. Sådana kostnader är en betydande del kommunernas utvidgade ansvar och kommer att vara särskilt påtaglig i kommuner med stora asylboenden.

Rätt till ersättning för stöd och hjälp i boende och för särskilda boendeformer

SKR understryker vad utredningen skriver om innebörden av regleringen och vikten av att Migrationsverket, i prövningen av ersättningsanspråken, inte ska kunna överpröva kommunens beslut om insatser. Kommunens kompetens att bedöma vilken insats som ska beviljas samt insatsens innebörd måste ges avgörande betydelse även vid prövning av statlig ersättning.

Rätt till ersättning för skyddat boende och annat lämpligt boende tillfälligt boende till följd av hot, våld eller andra övergrepp

När det gäller barn som placeras på skyddat boende tillsammans med en förälder sker placeringen ofta med stöd av lagen om placering av barn i skyddat boende och inte SoL eller LVU. SKR anser att 16 a § asylersättningsförordningen ska kompletteras med en rätt till ersättning för sådana placeringar.

SKR ser positivt på att utredningen har uppmärksammat att också ensamkommande barn kan vara utsatta för hot, våld och andra övergrepp, och därför föreslår en ny ersättning för faktiska kostnader för placering av ensamkommande barn på HVB med särskild kompetens. Det behöver dock förtydligas i bestämmelsen i 9 § asylersättningsförordningen att ersättning

enligt det andra stycket inte kräver att förutsättningarna i första stycket är uppfyllda, dvs. att det är en placering enligt LVU eller SoL men med vårdbehov som motsvarar 2 eller 3 § LVU. Detta är enligt SKR inte helt tydligt. SKR vill även uppmärksamma att ensamkommande barn som är utsatta för våld kan placeras i familjehem som bedöms kunna tillgodose barnets individuella behov. Ersättningsbestämmelserna behöver därför utformas så att även andra placeringsformer än HVB med särskild kompetens omfattas i de nu aktuella situationerna.

SKR vill uppmärksamma att det kan vara särskilt angeläget för ensamkommande och andra barn som placeras i ett familjehem eller HVB pga. hot eller våld att den unge får stanna kvar i samma boende även efter 18-årsdagen. Det framstår inte som en ändamålsenlig lösning för dessa ungdomar att byta kommun vid 18-årsdagen för att därefter placeras i exempelvis ett skyddat boende. En ordning där ungdomarna kan stanna kvar i den initiala placeringskommunen kan dock innebära att ändringar i 10 och 15 §§ asylersättningsförordningen behöver göras.

Begravningskostnader

SKR instämmer med utredningens analys av begravningskostnader gällande asylsökande och välkomnar förslaget om regleringen av statlig ersättning.

Ändringar i andra regelverk (kap 10)

SKR lyfter i avsnittet behov av ytterligare förtydliganden i andra regelverk.

10.2.6 Hälso- och sjukvård

SKR välkomnar utredningens förslag om en ny bestämmelse i 6 a § lagen (2008:344) om hälso- och sjukvård åt asylsökande m.fl. som rör regionens skyldighet att erbjuda vissa läkemedel och andra varor samt ändringarna i 9 § förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande som rör öppenvårdsapotekens motsvarande rätt till ersättning för sådana läkemedel och andra varor.

SKR har dock i skrivelse till Justitiedepartementet med Dnr. 2023/02078 efterfrågat ytterligare tydliggöranden i lagstiftningen som rör läkemedel och andra varor till denna grupp. Enligt förbundet är det fortfarande oklart om regionen ska erbjuda även vuxna asylsökande och andra utlänningar som omfattas av lagen (d.v.s. inte bara barn som nu föreslås) sådana varor som avses i 18 § lagen om läkemedelsförmåner samt vilken avgift som utlänningen ska betala för dessa. Denna oklarhet riskerar att leda till att vuxna asylsökande m.fl. inte får tillgång till exempel de sprutor och kanyler som de behöver för att kunna ta sina förskrivna läkemedel. SKR efterfrågar förtydliganden av regleringen i denna del.

SKR anser att 3 § asylersättningsförordningen bör ändras till att avse de som omfattas av mottagandelagen för att det ska stå helt klart att ersättningen även avser målgruppen i 1 kap. 4 § mottagandelagen som har en begränsad rätt till utbildning enligt 29 kap. 2 a § skollagen (se ovan under 4.3.3). Undantag kan göras för individer som håller sig undan så att utvisningsbeslutet inte kan verkställas för att ersättning inte ska betalas för de som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 5 skollagen.

10.2.8 Socialtjänstlagen

Som berörs i avsnittet är det oklart om en person har rätt till LSS-insatser om uppehållstillståndet går ut innan individen fått beslut i fråga om förlängt tillstånd, samt vad som gäller om personen får avslag på förlängningsansökan. SKR anser att det bör föras in en reglering i LSS som tydliggör individens rätt till LSS-insatser vid ansökan om förlängt uppehållstillstånd. Eftersom personlig assistans enligt LSS och assistansersättning enligt socialförsäkringsbalken sammanhänger bedömer SKR att regleringen i LSS bör korrespondera med bestämmelsen i socialförsäkringsbalken.

10.2.9 Ersättning om statlig ersättning för asylsökande m.fl.

SKR anser att 10 kap. 6 § mottagandelagen ska kompletteras med förtydliganden att kommunen har rätt till ersättning även för övriga åtaganden i mottagandelagen som avser att ordna boende i extraordinära situationer, för ensamkommande barn samt för massflyktingar.

SKR anser att 3 § asylersättningsförordningen bör ändras till att avse de som omfattas av mottagandelagen för att det ska stå helt klart att ersättningen även avser målgruppen i 1 kap. 4 § mottagandelagen som har en begränsad rätt till utbildning enligt 29 kap. 2 a § skollagen (se ovan under 4.3.3). Undantag kan göras för individer som håller sig undan så att utvisningsbeslutet inte kan verkställas för att ersättning inte ska betalas för de som avses i 29 kap. 2 § andra stycket 5 skollagen.

När det gäller förslaget om ersättning för kostnader avseende ensamkommande barn behöver det också klargöras att kommunen har rätt till ersättning även i fall då ett barn upphört att omfattas av mottagandelagen, men åter omfattas av lagen enligt 1 kap. 4 § Kommunen har ansvar för att ordna boende även för dessa barn och bestämmelsen i 8 § förordning (2017:193) om statlig ersättning för asylsökande m.fl. är inte tillräckligt tydlig i detta avseende. Samma sak gäller för andra placerade barn där ersättningen regleras i 15 §. Det finns även andra ersättningsbestämmelser som hänvisar till personkretsen i 1 kap. 2 § mottagandelagen som kan behöva ses över och ändras.

SKR anser att 2 § och 3 § förordningen (1996:1357) om statlig ersättning för hälso- och sjukvård till asylsökande bättre bör korrespondera med personkretsen som regionen har ansvar för enligt lagen om hälso- och sjukvård till asylsökande m.fl. Därigenom blir det enligt SKR tydligare att regionen får ersättning för de som regionen är skyldiga att tillhandahålla vård för.

Informationsöverföring (kap 11)

Utredningen föreslår ett antal åtgärder för att olika aktörer ska kunna avgöra den enskilde individens rättsliga status, t.ex. att uppgift om uppehållstillstånd ska registreras i folkbokföringsdatabasen och att personer som omfattas av mottagandelagen ska få ett mottagandekort där det framgår att personen omfattas av lagen. SKR anser att det är av yttersta vikt att dessa lösningar kommer på plats, är tillräckliga och tillgängliga så att kommuner och regioner på ett enkelt sätt ska kunna avgöra en individs rättsliga status. Representanter för kommuner och regioner bör ingå i till exempel referensgrupp för myndigheters genomförandeuppdrag.

SKR delar bedömningen i betänkandet att det råder oklarheter avseende vilken sekretessbestämmelse som är tillämplig hos kommunala myndigheter som arbetar med mottagandet av bl.a. nyanlända, vilket är olyckligt. SKR anser i likhet med utredningen att en mer ändamålsenlig sekretessreglering bör övervägas för att det ska bli tydligt för kommuner vilket sekretesskydd som gäller för uppgifter om asylsökande som behandlas i kommunen i samband med att kommunen fullgör ansvaret enligt mottagandelagen samt söker statlig ersättning.

Även i det fortsatta lagstiftningsärendet anser SKR att det behöver klargöras om 26 kap. 1 § och/eller 37 kap. 1 § OSL är tillämplig för uppgifter om asylsökande vid boenden som kommunen ordnar. Det behöver säkerställas att dessa uppgifter inte har ett sämre sekretesskydd hos kommunen än hos Migrationsverket. Vidare behöver det tydliggöras vad som gäller i fråga om sekretess i ärenden om statlig ersättning för asylsökande.

SKR vill även uppmärksamma att bestämmelsen i 10 kap. 12 § mottagandelagen kan behöva kompletteras för att säkerställa tystnadsplikten även vid kommunala boenden. Det framstår som omotiverat med olika regelverk på kommunala respektive statliga boenden.

När det gäller uppgifter från kommunen till Migrationsverket behöver det förtydligas i författningskommentaren om 10 kap. 14 § mottagandelagen även gäller för boenden för placerade barn.

När det gäller barn som placeras behöver kommunen få kännedom om vilken dagsättning och särskilt bidrag som Migrationsverket eventuellt

beviljar barnet för att kunna avräkna denna från den omkostnadsersättning som utbetalas till familjehemmet. En skyldighet att lämna uppgifter om detta kan därför behöva införas.

Övriga överväganden och förslag (kap 13)

13.1. Övriga bestämmelser som förs över från lagen om mottagande av asylsökande m.fl.

SKR att det är önskvärt att bestämmelserna om barns rätt att själv föra talan överensstämmer mellan mottagandelagen och socialtjänstlagen.

SKR noterar att bestämmelsen om att barn har rätt att själv föra sin egen talan vid 16 års ålder förs över från dagens LMA till mottagandelagen. Barn får själv föra sin talan från 15 års ålder enligt SoL. Eftersom bistånd enligt mottagandelagen har likheter med bistånd enligt SoL och de som omfattas av mottagandelagen kommer att kunna ansöka om bistånd enligt SoL anser SKR att denna fråga bör analyseras vidare i lagstiftningsärendet.

Konsekvensbeskrivning (kap 15)

SKR lyfter att konsekvenser av förslagen i mottagandelagen nu måste beaktas i förhållande till regeringens inriktningen att asylboenden ska organiseras i mottagande- och återvändandecenter som innebär ett mer koncentrerat mottagande i ett fåtal kommuner. Påverkan på berörda kommuners och regioners verksamheter är betydande med nuvarande regelverk och mottagandelagen tydliggör kommunens ansvar för ytterligare sociala insatser.

SKR får signaler om ett ökat antal ärenden inom socialtjänsten i de kommuner där Migrationsverket idag har etablerat återvändandecenter eller har anläggningsboenden, exempelvis i form av ett ökat antal orosanmälningar om barn som riskerar att fara illa. Att det mindre antal kommuner där mottagandecenter och återvändandecenter ska etableras, ska förväntas bära dessa kostnader utan statlig ersättning är inte en acceptabel ordning. När ärendena koncentreras till ett fåtal kommuner är det uppenbart att redan kostnaden för handläggning av ärenden kan komma att bli betydande, liksom givetvis för utförande av sociala insatser som inte omfattas av utredningens förslag till nya ersättningar. Exempelvis är beslutet att placera ett barn för vård utanför det egna hemmet (för vilket det ges statlig ersättning) i de flesta fall det sista alternativet i en lång rad av stödinsatser till barn och vårdnadshavare för att försöka bryta en negativ utveckling. Den nya socialtjänstlagen kommer också att förtydliga socialtjänstens ansvar för att arbeta tidigt och förebyggande. En statlig ersättning som endast täcker kostnaderna för det sista ledet i insatskedjan måste uppfattas som motsägelsefullt, om inte direkt kontraproduktivt.

Kommunernas socialtjänster står inför betydande utmaningar med den demografiska utvecklingen och kompetensförsörjningsutmaningen redan som det är, varför socialtjänstens möjlighet att rekrytera personal är ytterligare en faktor som behöver beaktas vid etablerandet av mottagnings- och återvändandecenter.

SKR får också signaler om stor påverkan på skolan med många nya elever på kort tid och en oro för hög omsättning av elever i skolan som i sig påverkar kapaciteten och förutsättningarna för skolans uppdrag.

I Migrationsverkets redovisning till regeringen om inrättandet av återvändandecenter påtalade även myndigheten problemen kring den ökade belastningen på enskilda skolor och på socialtjänsten i kommunen, men också annan offentlig verksamhet såsom lokaltrafik, bibliotek, idrottsanläggningar och friluftsinfrastruktur.

SKR vill återigen understryka vikten av att Migrationsverket samråder och samverkar med kommuner, både när asylboenden planeras och när de är i drift, liksom vikten av att regeringen noggrant följer vilka konsekvenser den nya ordningen får för de lokalsamhällen som står värdar för det svenska asylmottagandet.

Konsekvenser måste tydligt och kontinuerligt belysas och åtgärder utformas utifrån barns och utsatta gruppers perspektiv.

SKR vänder sig emot de skrivningar i betänkandet som likställer etableringen av ett asylboende med ett universitet. Att samla ett stort antal människor, varav många kan bära på stor sorg och trauman eller uppleva djup frustration efter ett avslag på sin asylansökan, kort sagt befinna sig i en särskilt skör och utsatt situation, kan få betydande påverkan på den lokala miljön. Barn och utsatta grupper måste särskilt uppmärksammas,

SKR anser att det är mycket bekymmersamt att statliga ersättningar saknas eller är otillräckliga för ett stort antal insatser som kommuner och regioner ska ha ansvar för.

Det behöver understrykas att staten har det ekonomiska ansvaret för asylsökande, vilket också innebär att staten ska bära den ekonomiska risken. Tjänster som tillhandahålls av kommuner och regioner ska ersättas utifrån sin faktiska kostnad. Ett ersättningsystem måste samtidigt vara pragmatiskt utformat, inte minst för att undvika administrativa kostnader. SKR:s konstaterar dock att kommuner och regioner har kostnader för många insatser det inte finns någon ersättning för alls, kostnader som därmed finansieras av kommunmedlemmarnas skatter. Med nya mottagandelagen riskeras att insatser som kommunerna ansvarar för utan statlig ersättning kan blir fler. En sådan ordning är inte acceptabel. Att

staten lever upp till sitt åtagande om kostnadsansvaret för målgruppen blir särskilt viktigt om mottagandet koncentreras till ett fåtal kommuner.

I yttrandet har SKR tagit upp ett antal insatser som saknar ersättning eller där ersättningen är otillräcklig. SKR har därutöver tidigare föreslagit att en fast ersättning årligen ska utgå till kommuner där asylboenden placeras. Ersättningen syftar till att omhänderta de kostnader som, av erfarenhet, kan uppstå och som övriga ersättningar inte täcker. Ersättningen bör vara ett årligt schablonbelopp beroende på antalet platser på boendet, och betalas ut utan ansökan och möjlighet för återkrav.

SKR motsätter sig att mottandelagen implementeras innan en översyn av det statliga ersättningssystemet har genomförts och förankrats med kommunsektorn.

Regeringen har i budgetpropositionen tillfört medel för att höja den schabloniserade ersättningen för asylsökande barns skolgång vilket är mycket välkommet. En hög omsättning tillsammans med elever som sannolikt har större behov inom såväl undervisning som elevhälsa och av studiesocialt stöd, innebär att nuvarande ersättningsnivå inte är tillräcklig.

Nu behöver ytterligare steg mot ett bättre ersättningssystem tas. SKR har i yttrandet tagit upp ett antal insatser där ersättningen behöver tillkomma eller förtydligas. Viktigt är också administrativa förenklingar i ersättningssystemet. Som exempel har SKR tidigare föreslagit att en fast ersättning årligen ska utgå till kommuner där asylboenden placeras. Ersättningen syftar till att omhänderta de kostnader som, av erfarenhet, kan uppstå och som övriga ersättningar inte täcker.

SKR är beredd att bidra i den översyn som aviserats.

Sveriges Kommuner och Regioner

Anders Henriksson
Ordförande